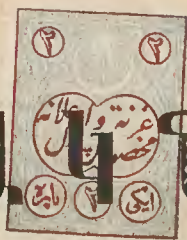

Բ Ի Ի Ր Ա Մ Ն

ԼՐԱԳԻՐ

ԴԻՏԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

Զ. ՏԱՐԻ

ԹԻՒ 138

19/31 ՄԱՐՏ 1888

1. Բիւրակն առ այժմ ամիսը երկու անգամ կը հրատարակուի : — 2. Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար 2 1/4 արծաթ մէկիս, բոլորստարեան ծախքը մեր վրայ ըլլալով : — 3. Ձեռքէ կը ծախուի հասար 2 դանկական : — 4. Բաժանորդ զուրկ ու զոգոցներ զիսկելու են կամ իրենց հասցեն դրկելու են. առ խմբագիրն ի Գրաստն Փարիզու Յակոբեան խան քիւ 13, 14 : — 5. Բիւրակնի վերաբերեալ ամենայն գրութիւնք եւ բաժանորդական վճարմունք պէ՛տք է ուղղել առ խմբագիրն : — 6. Անվար նամակ կամ ո եւ է գրութիւն չընդունուիր : — 7. Տասն օրինակի համար բաժանորդ գտնողին մէկ օրինակ ձեռք կը տրուի :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նուէրք. — Քրիստոսի ազդեցութիւնն աշխարհիս վրայ . — Անճասիրութիւն . — Հանգիստութիւն ծից մարդոյ . — Յարգանք — Ժպիտ եւ արտասուք . — Արշալոյս . — Պատմութիւն Ամերիկեան դրօշին . — Շիթք . — Այլ եւ այլք . — Քաղաքական . — Ազգ :

ՆՈՒԷՐՔ

Մեծապատիւ Միհրան էֆ. Բիւրք-ճեան կը նուիրէ մէկ օրինակ Բիւրակն ի Սամսոն հաստատեալ Ընթերցասիրաց Ընկերութեան, սկսեալ ներկայ տարւոյս Յունուարի սկիզբէն, ինչպէս արդէն ներկայ շրջանիս սկիզբէն եւս մէկ օրինակ նուիրած է տեղւոյն Ազգային վարժարանին :

Նաև Արգոյ Միհրան էֆ. Տամպուրճեան որ այժմ ի Մուշ կը գտնուի, կը նուիրէ մէկ օրինակ Բիւրակն Խարբերդու Իշմէ գիւղի Արծ. Հովիւ Պատ. Գրիգոր Թամգարեանի, սկսեալ ներկայ տարւոյս Յունուարէն մինչեւ ցՅունիս 16, վեց ամսուան համար :

Նոյնպէս Տրապուզանու Մեսրոպ-

եան վարժարանի դասատու Արգոյ Աւետիս էֆ. Կ. Կիւլպէնկեան կը նուիրէ մէկ օրինակ Բիւրակն յիշեալ վարժարանի Ա. կարգի ուսանողաց սկսեալ ներկայ տարւոյս Յունուարէն :

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆ

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՎՐԱՅ

(Շարունակութիւն տես քիւ 137)

Բայց ինչ ուրիշ մասնաւոր եւ բացառիկ բաներ ալ որ գտնուին Քրիստոսի ուսուցման մէջ, այն որ գլխաւորաբար կը զանազանէ զինքն բոլոր ուրիշ ուսուցիչներէ սա է : Սոկրատէսի նման բարոյաբանք միշտ ինքզինքնին ստուերի մէջ պահած են : Փիլիսոփայութիւն էր որ ամեն բան էր, Սոկրատէս միայն խոնարհ համբաւ մ'էր, որ տկարութեամբ կը խորտակէր ճշմարտութիւն գտնելու : Ամեն կրօնի մարդարէք — Մովսէս, Զրադաշտ, Էայն, կրօնէին թէ Աստուծոյ իրենց բերանը դրած խօս-

քը կը խօսին : Նա ինքն էր ամենայն ինչ , և ինքեանք առ առաւելն Նորա պատուեալ հպատակներն և ծառայներն : Բայց Յիսուս Քրիստոս , այն հեղահամբոյր , քաղցրիկ , խոնարհ , անշահասէր , անձնուրաց և անձնանըուէր անձն , ոչ թէ միայն ղինքն ներկայացուց իբր կենաց տիպարն , բայց մինչև իսկ ինքզինքն մատոյց իբր առարկայ հաւատոյ , յուսոյ , սիրոյ , հնազանդութեան , հպատակութեան , նուիրման , պաշտաման և երկրպագութեան : Անկարելի է ժխտել զայս առանց պատառելու մէն մի Քրիստոսնէական պատմագրութիւն : Գիտեմ որ ըսուած է թէ Քրիստոս այսպէս չուսոյց ի սկզբան , թէ իր մահուանէ վերջ հետզհետէ սկսան այնպէս հաւատալ իւր անձնանուէր աշակերտք , որք յետո կը նայէին Նորա վրայ իբր սիրեցեալ և կորուսեալ բարեկամ մը և ուսուցիչ մը , և որք աստիճանաբար զգեցուցին ղինքն Աստուածային յատկութեամբ , և մատուցին առ Նա Աստուածային պատիւներ , և մասնաւորաբար կարծուած է թէ Յովհաննու գրութիւնք , կամ յաւէտ սխալմամբ Յովհաննու ընծայեալ երկրորդ դարու գրութիւնք , և Սրբոյն Պողոսի ընծայեալ յետագոյն գրութիւնք , տածեցին զայս չափազանցեալ հաւատ : Աստ տեղն չէ որ հաստատենք թէ Յովհաննու Աւետարանը իրօք Յովհաննու գրածն է , և ոչ թէ երկրորդ դարու մէջ գրուած , և թէ Պողոսի թուղթերն նմանապէս հարազատ են : Այս կէտերն արդէն լիապէս ապացուցեալ են ուրիշ հրմուտ և կարող անձանց ճառերովն : Ինչ որ այժմ կը բաղձամ ըսել սա է

Թէ եթէ Յովհաննու Աւետարանն և Ս. Պողոսի թուղթերն երբեք հասած չլինէին մեզ , տակաւին միևնոյն ճշմարտութիւններն պիտի ունենայինք ի ձեռին : Առաջին երեք Աւետարանաց մէն մի մասին մէջ լիապէս արտայայտեալ կը գտնեմք այն ճշմարտութիւններն զորս Քրիստոս ինքն ուսոյց : Սոյն Աւետարանաց մէջ ծայրէ ի ծայր կերելին նոքա : Նոյնն ճշմարիտ է նաև մեր ձեռքն կղած ամեն գրութեանց մասին : Պատմագրութեան թուղթք , աւանդութիւնք , պատմութիւն , յայանութիւններ , ամենքն ալ միևնոյն վախճանին կը յանդին , ամենքն ալ միևնոյն լեզուն կը խօսին(*) :

Համառօտիւ յիշեմք Տեառն մերոյ խօսքերն առաջին երեք Աւետարանաց մէջ : Շարունակաբար ինքզինքն կը կոչէ Որդի Մարդոյ , ըսել ուղեւոր (կրնամք երկբայիւ) թէ ինքն այնպիսի ոք էր որ մարդկային սեռի , մարդոյ , մարդկութեան վրայ զգա-

(*) Ի պատասխանի այս տեսութեան որով կուգուի հաստատել թէ Քրիստոսի Աստուածութեան գաղափարն վերջէն գոյացած գաղափար մ'է , սա կրնայ ըսուիլ թէ բոլոր նախկին պատմագրութիւնք , Առաքելոց եւ Աւետարանչաց գրութիւնք , Առաքելոց չատ մօտ ժամանակներն ապրող հարց գրութիւնք , բոլորն ալ որոշ են Քրիստոսի Աստուածութեան վրայ : Բաղդատաբար վերջերն էր որ երկբայողք եղան , Քերինթոսի եւ Թէոտոթոսի նման հերետիկոսք , եւ Յուստինեանոս Վկայի , Աղեքսանդրացի Կղեմէսի եւ Ովրէգլինէսի նման փիլիսոփայական Քրիստոնեայք՝ ընդունելով հանդերձ Աւետարանը , կուգէին սակայն իրենց տրամաբանութիւններն անոնց հետ խառնել :

ցած շահագրգռութիւնը սովորական կարգի չէր. շարունակաբար կը դաւանի ինքզինքն և կը դաւանուի ալ իբր Որդի Աստուծոյ, շարունակաբար կը պահանջէ թագաւոր լինել, կը պահանջէ բացարձակ հնազանդութիւն, անսահման սէր, « Որ սիրէ զհայր կամ զմայր առաւել քան զիս՝ ոչ է ինձ արժանի : » Թաղութիւն կը շնորհէ մեղաց, իշխանութիւն ունի Շաբաթին վրայ, կը մկրտէ Հոգւով Սրբով, կը հռչակէ իւր օրէնքն մինչև իսկ երբ այն կը թուի հակառակիլ Մովսիսի օրինաց. դէթ ներկայացուած է այնպէս (ասկից աւելի չենք կրնար ըսել այժմ, երբ կենթադրենք թէ մեր գիմացինը չընդունիր հրաշքներն) որ ունի արարչական զօրութիւն, որ կը բաղմացնէ հաց, կընծայէ աչաց տեսութիւն, մեռեալներն կը կուչէ ի կեանս, կըսէ փոթորկին. « հանդարտէ », ինքզինքն երկրի դատաւորն կը հռչակէ, որ պիտի նստի իւր դահլին վրայ, բոլոր ազգերն, մեռեալք, մեծերն ու փոքրերն պիտի ժողովին առաջի իւր և հրեշտակք պիտի սպասեն կատարել իւր կամքը, ինքն կարձակէ դատաւրութիւն, և այնպիսի բառիւք որք ցոյց կուտան թէ հնազանդութեան մեծագոյն գործն էր այցելել նմա ի բանտի, ի հիւանդութեան, ի կարօտութեան և ի տառապանս, և թէ մեծագոյն մեղքն էր զանց առնել զինքն, Զինքն զոր կը ներկայացնէին իւր ծառայք : Մէկ ուրիշ տեսարան մը ևս կայ որ ասոնց ամենէն աւելի ազդեցիկ կը թուի ինձ : Երեք Աւետարանչաց իւրաքանչիւրն կը պատմէ, Յովհաննէս Աւետարանիչ միայն զանց կընէ պատմել, վերջին

ընթերեաց հաստատումը : Անդ որոշակի կերպիւ, — նորա նշանակութեան և նորա օրհնութեան մասին տարբեր ազանդից կարծիքն ինչ ալ որ լինի — անդ որոշակի կերպիւ Յիսուս Քրիստոս ինքզինքն կը ներկայացնէ մեր հաւատոյ իբր այն Զօրութիւն որ կը պահէ և կը սնուցանէ հոգեւոր ամեն կեանք, ինքզինքն կը ներկայացնէ իբր մեծ Ողջակէզն, Զատկական նախատիպ Գառն, և յետոյ կը վկայէ թէ իւր Մարմին և Արիւն կարող է սնուցանել և պահել բոլոր աշակերտաց հոգիներն ապագայ բոլոր ժամանակաց մէջ : Ուրիշ ինչ կրնայ լինել այս բայց եթէ հռչակել նախ ինքզինքն իբր Գառն Աստուծոյ որ աշխարհի մեղքերն կը բառնայ, և յետոյ իւր անձին վերագրել այն սնուցիչ, զօրացուցիչ և կենսատու զօրութիւնն որ միայն Աստուծոյ կրնայ յատկացուիլ :

Ուստի կը հաստատեմ աներկիւղ, թէ եթէ մեր Քրիստոնէական պատմագրութիւնք ունին առաւել կամ նուազ պատմական արժանիք, եթէ երբեք Քրիստոսի որ և է մէկ պատգամագրութիւնն են սոքա, չենք կրնար չսովորիլ ասոնցմէ թէ ինքն ներկայացուց ինքզինքն իւր հետեւորդաց, ոչ իբր Մարգարէ սոսկ, ոչ իբր Ուսուցիչ միայն, այլ իբր նոցա Քահանայն, նոցա Թագաւորն, նոցա Աստուածն :

Արդ, դիտեցէ՛ք, նախ, սորա կատարեալ նորութիւնն : Ոչ ոք երբեք ասոր պէս բան մը յայտարարեց իրմէ յառաջ : Մարդոց մէջ իշխող աստուածոց վրայ բոլոր հեթանոսական առասպէլք, բոլոր Նոցա հաւատք

կամ կէս հաւատքն թէ աստուծոյ ծնունդ եղող մարդիկ կային, երբեք այս տեսակ բան մը չէին նշանակեր, նոցա աստուածք իսկ աստուածացեալ մարդիկ էին միայն, կամ բնութեան անձնաւորեալ զօրութիւններն: Դիւրին բան էր դիցարանական պատմութիւններ յօրինել նոցա մարմնեղէն երեւութից վրայ, կամ նոցա երկրային սէրերու և նոցա երկրային ծնունդներու վրայ:

Կամ, խօսելով առաւել փառաւոր՝ թէպէտ թերեւս նուազ բանաստեղծական բանի մը վրայ, մեծ համայնաստուածական կրօնքներն ասպարէզ տուին սա երեւակոյական խորհրդոյն թէ աստուածութեան կայծ մը կայ մէն մի զգայական էակի մէջ, եւ թէ սա կրնայ հետզհետէ զարգանալ և լինել Աստուած: Յիսուսի ըստ սոցա, Աստուած կենաց և իմացականութեան ընդհանուր սկզբունք մ'է որ կերելի բոլոր տիեզերաց մէջ. տեղ մը մթին է այն, և ուրիշ տեղ մը պայծառագոյն տեղ մը կրնայ զըրեթէ բոլորովին շիջանիլ, և ուրիշ տեղ մը բոցալառիլ և փառաց ու երկնից լլայն լինել: Բայց անձ մը չէ ոյն, առ առաւելն անձնազուրկ զօրութիւն մ'է: Եւ ուստի կրնայ բընական Սպիրիտի մէջ, կամ Թէրաքիի Լամային մէջ, կրնայ ամենաբարձր իմացականութեան հասնիլ Պուտտայի մէջ: Ասոնցմէ և ոչ միոյն մէջ իրապէս Աստուած է այն: Աստուածային էութեան մէկ կայծին մարմնացումն եւ բոցալառումն է, բայց ոչ թէ կենդանի, խորհող, կամեցող արարիչն տիեզերաց և վարիչն ամենից: Բայց Յիսուս Քրիստոս երբ

յերկրի էր, ապրեցաւ երկրիս այն միակ ժողովրդեան մէջ որ յատկապէս ունէր միակ մեծ և անձնական Աստուծոյ մը վրայ, այնքան միակ և այնքան անձնական ուրբան իւրաքանչիւր մարդ միակ և անձնական է, մարդ Աստուծոյ պատկերին նման ստեղծուած լինելով: Յիսուս Քրիստոս ապրեցաւ ժողովրդեան մը մէջ որ այդ միակ անձնական Աստուածը այնքան մեծ և այնքան ահաւոր կը համարէր որ մինչև իսկ չէր համարձակէր նորա անունն յիշել, այն անունն որով ինքն մասնաւորաբար յայտնեւ էր ինքզինքն, զի նոքա կը կարծէին թէ սոյն անուն, եթէ մարդկային չըթուէր արտաբերէին զայն, պիտի սարսէր զերկինս և զերկիր: Սակայն այս մեծ, միակ, անպատմելի և անասելի էակն էր, ոյր Որդին կը կոչէր Նա ինքզինքն, ոյր բուն իսկութիւնն Իւրն լինել կը հռչակէր:

Թող չըսուի, թէ Նա եկաւ այնպիսի պահու մը մէջ երբ հրէական յոյսերն ամենքն կեդրոնացած էին մէկ երկնաւոր Պատգամաբերի մը վրայ, զանոնք փրկելու և վերականգնելու, թէ ինքն միայն անոնց գաղափարաց հետեւեցաւ, օգուտ քաղեց անոնց ակրնկալութիւններէն և շուրթորթեց անոնց նախապաշարումներն: Տարակոյս չկայ թէ նոքա երկնային յատկութիւններով Մեսիայի մը կոպտէին, կակընկալէին որ Նա փրկէր իրենց աղքը, կործանէր իրենց թշնամիներն և բարձրացնէր իրենց թագաւորութիւնն: Բայց նոքա երբեք չէին խորհեր որ իւրեանց Մեսիայն պիտի դաւանէր լինել գերազոյն եհովան. երբեք չէին խորհեր թէ Նա

պիտի փրկէր, ոչ թէ իրենց մարմիններն, այլ իրենց հոգիներն, իբր զոհեալ զառ մը մեռնելով սեղանին վրայ, երբեք չէին խորհեր թէ, փոխան յադուրդ տալու իրենց հայրենասիրութեան և բարձրացնելու զխրեանց ազգն, պիտի ուսուցանէ նոցա զհայրենասիրութիւնն մարդկութեան ընդհանրական սէրէն ստորագաս համարել, կամ թէ փոխան աշխարհիս վրայ ընդարձակելու Իսրայէլի երկրաւոր թագաւորութիւնը, պիտի հիմնէ թագաւորութիւն մը որ բոլորովին բարոյական և հոգեւոր պիտի լինի, եւ որ Արեւհամալ սիրեցեալ որդւոց հետ համահաւասար պիտի նկատէ զՅոյնն, զՀռովմայեցիին եւ զՍամարացիին: Նոքա այնքան հեռի էին այս անսակ խորհուրդներէ, որ բոլոր ասոնց համար էր որ խաչեցին զխրեանց Քրիստոսն:

Եւ եթէ բոլոր ասոնք բոլորովին նոր էին Յիսուսի վրայ, որչափ նոր նոյնքան ալ յանդգնական էին: Խոհարհ, սնամաստութենէ խորշոզ, անշահասէր, հրեայ զիւղացի մը ինքզինք կը յայտարարէ իբր Միակ Յաւիտենական Աստուածն: Եթէ սա յանդգնութիւն մ'էր միայն, արժանի էր այն մահուան զոր կրեց իբր հետեանք:

Բայց վայրկեան մը մտածենք ասոր վրայ: Կրօնական կոյր նախանձաշուղթներէ մը յառաջ եկած էր այն: Արդէն մասնանիշ ըրի Քրիստոսի հանդարտութիւնը, անխռովութիւնը և ծանրութիւնը: Պատմութեան մէջ և ոչ մէկ նկարագիր մը այսքան նշանաւոր կերպիւ ցոյց կուտայ այս յատկութիւններն: Իւր քարոզութեանց

մէջ անհանդարտութեան, դրդումն և անզուսպ ընաւորութեան հետքն անդամ չերեւիր: Իւր պերճախօսութիւն — և իւր պերճախօսութեան վրայ ոչ ոք կրնայ տարակուսիլ որ կարգացած է զայս, « Հայեցարնք ի շուշանն վայրենի, » որ լսած է զայս հրաւէր, « Եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք, » — բայց իւր պերճախօսութիւն թէպէտ որ և է մարդկային պերճախօսութենէ աւելի կը դրդէ սրտերն, երբեք ճարտասանական կամ արուեստական չէր: Սրտերն կը համոզէր որովհետեւ կերեւէր թէ իւր ըսածն էր ճշմարտութիւնս իրոյ՝ արտասանեալ: Իրօք, կրօնական կոյր նախանձաշուղթիւն կամ մտային խանգարում, այնպիսի ամբաստանութիւնք են զորս երբեք չեն կրնար բերուիլ իրեն դէմ որեւէ հիման մը վրայ: Այս ամբաստանութիւն կրնայ ըլլալ իրեն դէմ եթէ մէկը կըսէ թէ Նա իր ուսուցածին կը հաւատար և ոչ մէկ բանաւոր մարդ կրնար հաւատալ այնմ: Բայց ոչ ոք կրնայ ըսել այսպէս, որովհետեւ Պէյքըն, Լոյպնից, Նեւտոն հաւատացին իր ուսուցածին, և նոյնին կը հաւատան դեռ բոլոր Քրիստոնեայ աշխարհին ամենէն տրամաբան մտքերն:

Իրեն դէմ բերուած ուրիշ ամբաստանութիւն մ'ալ խարէութիւնն է: Յիշեցուցի ձեզ թէ Քրիստոսի ուսուցման մեծ սկզբունքն էր ճշմարտութիւնն: Եթէ կար կէտ մը յորում մտօք յափշտակեալ էր կրնար ըսուիլ, սակաւ ինչ հաւանականութեամբ, ճշմարտութեան համար իւր ունեցած սիրոյն և ամեն պատիւ և

կեղծաւորական բաներու համար իւր արհամարհանացն նկատմամբ պէտք էր լինէր այն: Յիրաւի շատ օտարոտի բան պիտի լինէր որ այսպիսի ուսուցիչ մը իւր ուսուցման հիմը դնէր սրտութեան մէջ: Եւ թող յիշուի, թէ այս կարծեցեալ ստուծիւնը ժողովրդային քմաց հաճոյ լինելու, կամ ժողովրդային նախապաշարումներէ օգուտ քաղելու համար չէր, այլ առնոց հակառակելու և զանոնք դառնացնելու համար, ըստ ամենայն երեւութից չունենալով ուրիշ նպատակ բայց եթէ մարդոց բարքերն հակառակ իւրեանց կամաց բարեկարգելու նպատակն: չունենալով ուրիշ երկրաւոր վախճան բայց եթէ հալածանք, տառապանք, և մահ: Կոյր Նախանձայողութիւնն ամենէն անբացատրելի բանն է Քրիստոսի համար, խաբէութիւնն՝ լսուած և մտածուած բաներուն ամենէն անհաւանականն:

ԱՆՁՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Սա՝ ընկերական կենաց ապերժանկութեան գլխաւոր պատճառներէն մին և կրնանք ըսել առաջինն է: Անձնասիրութիւնն է ծնող անմիաբանութեան ազգաց, ժողովրդոց և ընտանեաց մէջ: Ո՛ր ազգ, կամ ժողովուրդ կամ ընտանիք որ կը բաղձայ երջանկութեան և միաբանութեան վայելքն ունենալ իւր մէջ՝ նորա անդամաց մէն մին պարտի զգոյշ լինել չտածել իւր մէջ անձնասիրութեան չար ոգին, հնազանդելով Աստուածային սուրբ և երջանկացուցիչ օրինաց այն պատուէրին, որ կըսէ, «Սիրեացեալ զընկեր քո՝ իբրեւ զանձն քո:»

ՀԱՆԳԻՏՈՒԹԻՒՆՔ ԶՐԻՑ ՍԱՐԴՈՑ

Որպէս անհատ ցախաւ կբարձրանայ ստորին ձիրքերէ, ի վերինն, նոյնպէս և աշխարհ ի զիտումեան ստորնոց վերաբերեալներէ սկսել կերթայ ի բարձրագոյնն: Քանզի զիտումեանց առարկայք որքան բարձրանան այնքան խառն կըլլան, հետեւապէս դժուարին յըմբռնել նոցա զօրէնս և զերեւոյթ: Ըստ այսմ և յատկութիւնք ճրից մարդոյ՝ ըստ բարձրութեան կ'ընդարձակին մինչեւ ցանհասանելին մտաց: Այն է թէ մեկին են օրէնք նիւթականութեան, առ որով խառն կերեւին երեւոյթ կենսականութեան, և սորայն առ արդեամբ բանականութեան կամ բարոյականի: Որպէս և բարոյական սկզբունք զիւրիմաց են բաղդատմամբ քրիստոնէական վարդապետութեանց: Աշխարհ եթէ համարուի չափահաս ի բնագիտութեան, երիտասարդ համարելի է ի կենդանաբանութեան, թերեւս պատանի ի բարոյականութեան, իսկ մանուկ քրիստոնէութեան նկատմամբ: Ապաքէն չափահաս բնագիտութիւն իւր պտուղն կուտայ, մինչ կենսաբանութիւն երիտասարդական յեռանդեան կայ: Ազգաց բարոյականք՝ Վարչութիւնք զոգցես տղայաբար կը կուտին, և դեռ քրիստոնեայք՝ Եկեղեցիք մանկական վեճերէ չեն դադրեր: Եթէ կենսաբանք յընթացս իւրեանց հասնին, ուր է այսօր բնագիտութիւն, հանդերձեալ են քան զսորայն առաւել արդիւնք բերել: Բարոյականութիւն եւս երբ ժամանէ ի չափահասութիւն, յայնժամ ազգաց բարեբաստութիւն պիտի լինի խաղաղաւէտ: Եւ երբ կրօն կամ քրիստոնեայք ալ կ'հասնին ի կատարեւորութիւն երկնային Հեղինակի նորին, երկիր կըլլայ փոխեալ յերկին երանաւէտ: Աշխարհ դեռ հեռի կայ կատարելութենէ, ուր յուսալին է հասնիլ, և որքան հեռի՝ այնքան զուրկ ի բարոյեանց և ենթակայ թշուառութեանց: Այսպիսի է և

մէն մի անհատ: Եւ որքան բարձր են ձիրք՝ այնքան մեծ ինչ է զրկումն ի նոցանէ: Անբանի մահ — զրկիլ ի կենաց՝ չէ այնքան ողբալի, որպիսի է մարդունն. և այն նշանաւոր հանճարի կամ առաքինւոյ: Այլ և սոցին մահ չէ այնքան աղետաբեր, որքան զրկումն հոգւոյ յախտեանկան երջանկութենէ: Ուստի Արարչին իմաստուն բարեբարութենէ, որպէս յուսալին էր, կտեսնուի թէ Նա անպէս տնօրինել է զբնութիւն, ուր բարձրագոյն ձիրքեր ունին առաւել միջոցներ խնամոց և զարգացման: Որքան են միջոցք վասն կենդանացնելոյ, քան գնոսա առաւել են միջոցք կրթութեան մտաց, և քան զսոսա ճոխ են միջոցք շնորհաց: Զորօրինակ մարդ չկրնար կենդանացնել զոր, այլ կրնայ ազնուացնել բարոյականն. առաւել եւս սուրբ ընկերներ և Ս. Հոգին «օգնութեան կը հասնի ի տկարութեան» (Հռ. Ը.):

Այս զարգացումն մարդկային ճրիգ կըլլայ աստիճանաբար եւ ըստ բարձրութեան երկար ժամանակաւ: Այն է թէ նիւթական զօրութիւնք են ի մարմնի անփոփոխ, այլ բնագոյմունք յամենայն կենդանիս, նման բուսոց, տակաւ կը զարգանան: Նախ սննդեան՝ ածման ազդմունք կը գործեն, ապա կը զարթնուն հեշտականք ու պտղաբերութիւն. նախ անձնական զգացմունք կսկսին ապա կաւեյնան սերնդականք և ընկերականք: Այս ևս այնքան ուշ՝ որքան երկար է տեւողութիւն կենդանութեան սեռին, որքան, կատու շուտ մայր կըլլայ քան ինձ, և այժ քան փիղ: Այսպիսի համեմատութեամբ կը զարգանան և կարողութիւնք բանականութեան, որոյ ներգործութիւնք չեն ի մանկան երեւիք ամենայն միասնաբար, այլ տակաւ ըստ անիլ հասակի: Եւ այս զարթմունք ստորինէ սկսեալ ցատրձրն կուգան ի յայտ. նախ կ'ըմբռնեն ապա կ'իմացունեն, յի-

շողութիւն զօրաւոր կերելի ի մանկութեան, իսկ տրամաբանութիւն կորով կը ստանայ ի չափահասութեան. բուռն են զգացմունք երիտասարդ սրտի, այլ կամք կըլլայ անյողողոյ յայրական յղեղի: Այսպիսի է և մանաւանդ զարգացումն սրբութեան, որ ըստ զրոց «ծագող լուսոյ պէս է, որ երթալով կը լուսաւորուի մինչեւ որ կատարեալ օր ըլլայ» (Առակ. Դ.): Մարդ նոր սիրտ և նոր հոգի ընդունած օրն չըլլար մէկէն կատարեալ, այլ կ'սկսի նմանող լինել Ամենաւարդին «լման հասակին չափն ունենալու» (Եփես. Դ.): Նախ իր փրկութեան համար կ'սկսի այսպիսին ճգնիլ, ապա ի բարելաւութիւն այլոց աշխատիլ և յետոյ մոռանալ զանձն ի փառս Աստուծոյ:

Այս զարգացման ճրիգ կազդեն բարձրագոյն տեսակի որք են թէ յանձին թէ յայլում: Բնագոյմունք եւ ի կենդանիս եւ ի մարդն այնքան շուտ յառաջ կերթան, որքան շատ կըլլան խնամք: Այսպէս է և նկատմամբ բանականութեան, որոյ տրամաբանութիւն՝ խորհուրդ որքան շուտ սկսի գործել և տիրել, այնքան դիւրին կըլլայ ըմբռնել և յիշել, որքան կորովանան կամք այնքան կը կանոնաւորին զգացմունք սրտի: Այս բարւոք ազդեցութիւն կըլլայ մանաւանդ խնամօք բարձր կարողութեան անձանց, ինչպիսի են ծնողք՝ ուսուցիչք և առաջնորդք, որոց հրահանգութեամբ, դիւրաւ և փութով կը մշակուին միտք: Սրբութիւն ևս արագ կը փայլի որքան շատ կըլլան յօժարութիւնք ի ծառայել Աստուծոյ անձնուիրաբար: Նա թէ ներգործութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ ի կատարել նուիրական պարտիս:

Ուրեմն բնագոյմունք կը զարգանան միջոցներով, որք մարմինն կը սնուցանեն և կը պահեն առանց ախտի կամ տկարութեան: Բանականութիւն կը մշակուի միջոցովք, որ կուտան գաղափար ճշ-

մարտութեանց և կը պահեն ազատ մոլորութենէ և մոլութենէ : Սրբութիւն կը զարգանայ շնորհաց միջոցներով, որք կը հեղուն սէր Աստուածպաշտութեան և կը պաշտպանեն մեղանշէլէ : Եւ այս միջոցք են այնքան բազմազան եւ պատշաճ, որքան ընդարձակ են և բարձր կրթելի ձիրք : Ստորին կենդանեաց սնունդք են պարզ նիւթեր, երկրմարն միայն հող կուտէ, և քիչ տարբերութիւն ունի բուսոց սնունդէ : Մարդոց ծառայութեան ընտելացեալ կենդանիք, սակայն, քանի մը տեսակ խոտեղէն և մսեղէն կուտեն : Մարդ կը վայել թէ բնապէս պատրաստեալ սնունդ թէ արուեստական ուտեստ : Այլ մտաց սնունդք են առաւել ճոխ և ազնիւ որքան տուն քան զանդաստան. վարժարան քան խոհարան, և որքան բարձր է պետութիւն քան հովուութիւն : Այլ քան զսոսա ճոխագոյն են և վեհ եղանակք հաղորդակցութեան ընդ Աստուած, որքան լայնածիր է և բարձր երկին քան երկիր, և ունայնութիւն քան յաւիտենականութիւն :

Այս բարձրագոյն վախճանի ամբառնալոյ համար զմարդ, Արարիչն բնութեան աւելցուցեր է բնազդման վրայ բանականութիւն, որով մարդ կրնայ յեռանալ շինել թէ կայ բարձր վիճակ քան յորում ինք կ'ապրի : Զի այս վիճակի նկատմամբ՝ Արարիչն կը հաղորդէ բանականութեան տեղեկութիւն իր գործերով և խօսքով՝ թէ բնութեամբ, թէ յայտնութեամբ : Այս է Աստուածաշունչ բանն, ուր ոչ միայն դիւրիմանալի տեղեկութիւն կայ այս վիճակի նկատմամբ, այլ և հզօր շարժառիթներով յորդոր որ մարդ յօժարի մտնել յորդեգրութիւն Հօրն Երկնաւորի : Այս ճշմարտութիւններն մարդոց կը հաղորդէ Աստուած տնօրինութեամբ Նախախնամութեան և ի ձեռն սրբեալ ընկերաց, որոց նախանձելի վիճակն մարմի լինիլ և այլոց օրինակ քաջալերական :

Ոոցա վերայ կը յաւելու և ներգործութիւն Հոգւոյն Սրբոյ, որ միշտ կ'ընէ ամեն օգնութիւն, որ չը վնասեր ազատութեան կամաց : Ս. Գիրք իր այս վարդապետութիւններն այնպէս կ'իրականացնէ մինչեւ լինել նոցա պատմական դէպք և շօշափելի հասարակ մտաց իսկ : Մանաւանդ յանձին Քրիստոսի կուտայ այնպիսի իմն հաստատիս այս ճշմարտութեանց, մինչեւ համոզեալներու երեւիլ թէ նորա շատ աւելի են քան որ պէտք էին անմէտ միտք համոզելու : Այլ այնու զի մարդ սրտով միտեալ է առ ստորնութիւն, կամաց նժարին վրայ կը յաւելու այնքան ծանրութիւն, զոր եթէ որ կամուս չը խոտէ, կրնայ բացօրոշ տեսնել թէ կրնայ և ինք լինել փառակից « Աստուած որդւոյն » :

Հարկ չէր որ նիւթ զիտնար իր գրկումն ի կենաց, զոր միայն Արարչին զօրութիւն բաւ է դնել ի նմա : Պէտք չէ և անբանին իմանալ թէ ինք թափուր է բանականութենէ, զոր Արարչին միայն բարութիւն հերիք էր ի պարզեւել : Իսկ կարեւոր է բանականի զիտել թէ ինք զուրկ է սրբութենէ, զոր մի միայն շնորհք Հոգւոյն չէ բաւական յընձեռել. պէտք է և մարդոյ ազատ ընտրութիւն կամ յօժարութիւն : Երջանկութիւն՝ զոր մարդ պիտի վայելէ ի սրբութեան, է արդիւնք ազատ ընտրութեան : Այն ազատութիւն ինքն Արարիչն պարզեւեց կամաց, զոր, և այն յաւիտենական վիճակի ընտրութեան մասին, երբէք չը բռնաբարեր : Այս պիտի ըլլար հակառակ իմաստութեան, զի շինածն կը քայքայէ նոյն իսկ պէտք եղած ատեն : Հակառակ է արդարութեան որ չուզողին տայ սրբութիւն, գուցէ և ուզողին չտայ : Նոն թէ սրբութիւն է վիճակ ազատօրէն գործելոյ ըստ կամաց Տեառն : Ապա ըստ որում մարդ ազատ է նախապատուել ներկայ հաճոյից հրապոյր, քան ապագայ վայելից

խրախոյան: Ուստի լիովին տեղեկութիւն կը տրուի իրեն արբուժեան գերագոյն վիճակին վրայ, որպէս զի հաճի զոհել ներկայ ստորինն՝ ապագայ գերագոյնի, որպէս կ'ընէ ամեն իմաստուն որ:

Ա. Մ. Ի.

ՅԱՐԳԱՆՔ

Մարդս անձնական ճշմարիտ յարգանք կ'ստանայ ոչ թէ իւր արժանի չեղած պատիւը իրեն տրուելով, այլ ստանալով այն արժանատւութիւն որոյ իրաւամբ և արդարապէս պատկան են պատիւ ու յարգանք:

ԺՊԻՏ ԵՒ ԱՐՏԱՍՈՒՔ

Սիրելի բնօրինակ, յուսամ կը ներես, եթէ երբեք համարձակիմ, թէպէտ անգոր բանալ եռ աչաց հանդէպ այլ հորիզոն մի, մի հորիզոն, յորում կարես գտանել բան մ'որ յուզէ, վերացնէ, հասարակ հորիզոնէն անդին փոխադրէ գեղ. բռնի սայ երազներուդ, ցունց սայ յոյզերուդ, սէր հոսէ սիրող սրտիդ, եւ ցոյլ լացող աչացդ:

Ժպիտ եւ արտասուք միակ պայմանն են կենաց. սակայն ներելի է յուսամ ըսել՝ թէ արտասուքն միակ պայմանն է կենաց, իսկ ժպիտն՝ արտասուաց մէջ պլպլացող մի լուսիկ: Առաւօտ է գեղածիծաղ Մայիսի, կանգնած էմ առ եզերք «ԲԻԻՐԱԿՆԻ», զլուսս կը յուզուի յոգնաբոյր երազներով, եւ սիրս կը մտնի սիրալառ տենչերով, մինչդեռ բերնիս մէջ կայ շունչ, սրտիս մէջ յոյս, հոգւոյս մէջ սէր, դիմացս վրայ ժպիտ եւ աչացս մէջ արտասուք, չ'եմ կարող լռել ու չ'յայտնել. միթէ «ԲԻԻՐԱԿՆ» կը լռէ զիր մտնուց, զեփիւռ զիր շունչ, արեւ զիր շող, երկին զիր ցող, ման է լռութիւն. . . : Կը յափշտակուի միտսս ռոպիկ մը բնութեան սխալներէն գեղեցկութեամբ, արեգակը կը փայլի. լնւ է ծովը կապուտակ ջիւղ հայելի, անոյց զեփիւռն կը փռէ զիր փնուր քեւեր հրասպ աչտ. ռուս: Կը ժպտին լեռ, հովիտ, ծորձոր, դաշտ, բլուր, բոշուկ կը նուագեն հեռալուր, ծաղկանց ամբոսական բուրմամբ տոգորուած է օդը:

Կը նշմարեմ մի բոյս, մի տունկ «ԲԻԻՐԱԿՆԻ» ոռոգած ակօսից միոյն մէջ, հրաշալի մի տունկ, մոյգ կանաչ տերեւներով, փառից ծիւղերով, գողտրիկ կոկոններով եւ նուրբ քերքերով. սիրուն ծաղիկ, գեղանի բազումի ծաղկանց, ՎԱՐԴԻԿՆ, փառի սիրով կը փարին միմեանց ՎԱՐԴԻԿՆ եւ հովիկ, սոյն երկու բոյրէր անմահ, կը սիրաբանեն ամենայն խանդիւ:

Ժրագան մեղուն կը տեսնէ, կը նախանձի, կը մերձեցայ բզզալով խիտ առ խիտ ոսոց մէջէ, քեւօքն քերքն հեւ 'ի հեւ կը միսի նորա քերքից մէջ ծծել փոքրիկ գաւաթին փողոցիկ նեկտարն կը ծծէ եւ կը հծծէ:

Շղարաբեր քիթոնիկն, բոշոյնի սիրուն, գեղաբոյր քեւօք բոշոյնով կ'ողջունէ զՎԱՐԴԻԿ, զով այգուն, քեւոց մեղմ շնչով կը զովացնէ նորա կարմիր երեսը. սիրոյ անկեղծ զգացմամբ կը միսի սրտին մէջ խոր, կ'առնու զիր հիւր եւ սնունդ, զմայլած իւր գեղոյն եւ բուրման, թէեւ անհնար սակայն դառն արտասուք կ'բաժանի սիրուն ծաղկէն որ միակ բաժինն էր:

Սակայն, աւանդ, մարդկային մի ձեռք կ'երելի, սէր դանին, խնուր վայրկեան. մեղու եւ քիթոնիկ մեկնած էին արդէն, արեւու ոսկի — շողեր ի գնդ կը բափանցէին փնուր ծաղկան քերքից մէջ. կորուած էր ՎԱՐԴԻԿՆ իւր ծղօտէ, դալկահար եւ սակայն դեռ կը բուրէր փողոցիկ. ռոպէ մ'եւս, եւ անս ոչ եւս էր էր բոյրն. քառամեցն, մեռն, փոքրացն. ՎԱՐԴԻԿՆ, եւ դարձաւ ի հնդ: Եւ ճի իսկոյն աչերէս զլորեցան արտասուաց ջիւղ զնիկներ, սահեցան աչերէս ի վայր եւ խառնուեցան «ԲԻԻՐԱԿՆԻ» ալեաց մէջ, սանիլ ընդ նոսա ի ծնցն անմահութեան: Արտասուաց յաջորդեց մի տեսակ ջղային բմբուրիւն որ բերաւ մի խոր եւ սակայն անհանգիստ բուն: Կ'երազէի, առաւօտ էր կրկին «ԲԻԻՐԱԿՆԻ» եզերքն նսած (գարմանալի բան, երազոցս մէջ իսկ «ԲԻԻՐԱԿՆ» հեռանալ չ'եմ կամիր), սկսալ գրել հետեւեալ տողերը

ԱՐՇԱՆՈՅՍ

Կը շառագնի հորիզոն , կը փարատի քանձը խաւար ,
 Պարզին երկինք կապուտակ , ցուին ամպեր հողմավար ,
 Լեռանց ծայրից կը ծագի հրեղէն գունեն փառահեղ ,
 Հեղու՛նդ համայն բընութիւն ոսկի — լուսոյ ջինջ հեղեղ :
 Եւ կը փարին ընդ միմեանս 'ի սէր երկին , երկիր , ծով :
 Անտառն երգովն առաջին , օրն՝ առաջին իւր լուսով .
 Պինդ կը սեղմեն ըզմիմեանս , կը համբուրեն ջերմաջեր ,
 Սիրաբանեն համարձակ , եւ երբէ՛ք չեն ամաչեր :
 Կ'երգեն քոչնիկ անդադար , բառնան զիւրեանց ալէլուս ,
 Երգեմ եւ՝ ես , զի ժպտիս՝ , ով՛ սուրբ , անդորր Արշալոյս :

Այս՛պէս , այն՛ , քե՛ւ անցնին ժամ , օ՛ր՝ , ամիս՛ յամ տար՛ի ,
 Կրկին 'ի յոյս՛ , 'ի ժրպիտ՛ 'ի գեղ՝ բնութիւն զարդարի ,
 Մի՛ օր , մի ժամ , մի ռուպէ՛ , դո՛ւ կը տեսնես անյապաղ ,
 Երկայն եւ նեղ՛ , խաղաղեաց զիմ սեւ՛ դագաղ սառնապաղ ,
 Եւ ոն՛ յա՛յնժամ , նո՛յն արեւ կը շողշողայ հրաւազեղ .
 Թռչնիկ զըռարք նուագեն նո՛յն սէր , ձայն երգ եւ գեղգեղ ,
 Քամին փրչէ նո՛յն ըզուռնչ , նո՛յն մրմուռնչ սայ եւ վրտակ ,
 Նո՛յնպէս ծրփայ ոլկէանն , մեծն՛ աւազանն անյասակ ,
 Նո՛յնպէս ժպտիս՝ Արշալոյս՝ յարեւելեան ոսկի — դուռ ,
 Վերայ շիրմիս միայնակ , ցուրտ՛ , մուռնչ լուռ՛ եւ սեւաթոյր :

Եւ դո՛ւք եղբարք , քո՛րք , հայր՛ , մայր՛ , իմ սիրելի՛ք անբաժան ,
 Կողբա՛ք ըզՁեր սիրելին զոր կորցեց սեւ մահն դաժան ,
 Կողբա՛ք մինչեւ մամուռնի գերեզմանքս մարմարի ,
 Կողբա՛ք մինչեւ ձեր կենաց քելն հասանի , լոյսն մարի՛.....
 Յա՛յնժամ գոչեմք միաձայն , հերի՛ք այլ եւս արտաւուր ,
 Անձկութիւն , ցաւ , տառապանք , հերի՛ք այլ եւս ողբ , խոր՛ սուգ ,
 Նոր՛ սէր , եռանդ՛ խանդ , ժրպիտ պիտ՛ ունենամք , բուռն՛ փափաք ,
 Նոր՛ հորիզոն պիտ՛ պարզի , եւ ցող փայլի՛ անապակ .
 Կեանք՛ մ՛ոյր պայման է լոկ խիճդ , ժրպիտ՛ , հաւատ՛ սէր՛ եւ յոյս ,
 Ե՛րկիւն՛ , ուր մի՛շտ պիտ՛ ժպտի ԱՆՍԱՀՈՒԹԵԱՆ ԱՐՇԱՆՈՅՍ .

Աչերս բաշի եւ անա՛ , զոր ինչ տեսի , երազ էր.....
 Սակայն արգեօք ՅԻՍՈՒՍ՝ , երբ՞ պիտի դադրին իմ յոյզեր . —
 — Գիտե՛մ . երբ իմ երազը հանգիստնայ իրական ,
 Երբ հեղս՛ լինիմ արժանի կոչուիլ որդիդ սիրական :
 Տրապիզոն

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴՐՕՇԻՆ

Դրօշներու գործածութեան գաղափարի ծագումը կը պատկանի հին Եգիպտացւոց, որոցմէ օրինակեցին Եւրոպական ազգեր և յայնմհետէ կը տեսնեմք գործածուած գրեթէ բոլոր քաղաքակրթեալ ազգերէ: Երբ Խաչակիրք արշաւեցին յԱսիա, զԵրուսաղէմ ազատելու համար Սարակիստներու ձեռքէն, իւրեանց դրօշի վրայ խաչ մը յաւելցուցին: Անգղիական դրօշի վրայի միացեալ երեք խաչերն նշանակէին միացման Սկոտլոյ, Իռլանտայի և Անգլիոյ, Մեծն Բրիտանիա անուան տակ: Այս դրօշ կը կոչուի Մեծ Միացեալ Դրօշ Մեծն Բրիտանիոյ: Անգղիացի գաղթականք տարին զայս դրօշ յԱմերիկո: Սակայն երբ տասներեք նախնական նահանգներն զգացին Բրիտանական լուծին ծանրութիւնը, դրին իւրեանց դրօշի վրայ բոժոժաւոր օձ մը: Այս օձ տասներեք կողմերու բաժնուած էր, որով ի յայտ ածել կ'ուզէին այն ատենի տասներեք նահանգներն: Այս դրօշի վրայ գրուած նշանաբանն էր «ՄԻՍՅԻՐ ԿՍՄ ՄԵՌԻՐ»: Երբ այս գաղթականներ զօրացան զամ քան զգամ և տեսան զինքեանս ատակ Անգլիոյ հարստահարութեան դէմ դնելու, դրօշին վրայ դրին ամբողջ բոժոժաւոր օձի մը նկարը, ճիշդ պատրաստ յարձակելու՝ յետագայ նշանաբանով «ՎՐԱՍ ՄԻ ԿՈՒԵՐ»:

Տր. Ֆրանքլին, Ամերիկացի նշանաւոր հայրենասէրն և քաղաքագէտն, տեսնելով այս դրօշ և հետաքրքիր ըլլալով նշանակութիւնն իմանալ հետեւեալն կ'ըսէ, «Հարցնելով և ուսանելով, հասկցայ թէ հիներն օձը կը կարծէին նշան հանճարի և մասամբ յաւիտենական տեւողութեան: Նաև թէ երկիրներ բազմիցս կը ներկայացուին իրենց յատուկ եղած կենդանիներով: Բոժոժաւոր օձը կը զրտնուի ոչ ուրեք, այլ միայն յԱմերիկա: Իւր աչեր են վերջին ծայր փայլուն և առանց

կոպերու. — նշանակ արժնութեան: Նա բնաւ չ'սկսիր յարձակում մը և երբեք անձնատուր չը լինիր — նշանակ վեհանձնութեան և քաջութեան: Նա երբեք չը վիրաւորեր նոյն իսկ իւր թշնամիներ, մինչեւ չը տալ նոցա ազդարարութիւն չը կոխել իւր վրայ — յայտարար այն ժողովուրդի ոգւոյն, որ կը բնակի իւր երկիր: Նա կը թուի անզօր և անպաշտպան, սակայն իւր զէնքեր խիստ զօրաւոր են: Իւր թոյն է պիտանի միջոց՝ մարսելու իւր կերակուր, բայց անխուսելի մահ իւր թշնամեաց — ցուցնելով Ամերիկեան հնարքներու զօրութիւնը: Իւր տասներեք բոժոժներ, միակ մասն իւր մարմնոյ որ կ'աւելնայ թուով, են անջատ իրարմէ, սակայն այնպէս միացած են որ չ'են կրնար զատուիլ առանց կտրելու — ցուցնելով Ամերիկեան Հանրապետութեան մը անկարելիութիւնը առանց Միացեալ նահանգներու: Միակ բոժոժ մը առանձին չը կրնար ձայն հանել, բայց տասներեք բոժոժներու միացեալ ձայնը բաւական է ամենաքաջ մարդը վեր ցատկեցնելու: Նա գեղեցիկ է երիտասարդութեան մէջ և այս գեղեցկութիւն կ'աւելնայ իւր տարիքին հետ: Իւր լեզու ժանեկաւոր է, որպէս կայծակ, և իւր բնակարանն է անմերձեկալի ժայռերու մեջ»:

Միացեալ Նահանգաց դրօշի յաջորդ ձեւն է աստղերն և շերտերն: Իւր համեմատութիւն կատարեալ կ'ըլլայ, երբ ըստ պատշաճի շինուի: Առաջին և վերջին շերտերն պիտի ըլլան կարմիր, փոփոխակի ճերմակ և կարմիր շերտերով: Կապոյտ միջոց մը թողուած էր աստղերուն համար և եօթը շերտերուն քառակուսի մասը կը կազմէր:

Յամին 1777 Յունիս 14, Ազգային ժողովը որոշեց որ Միացեալ Նահանգաց դրօշը պարունակէ տասներեք շերտեր փոփոխակի կարմիր և ճերմակ, և թէ

Միութիւնը ներկայացուի տասներեք աստղերով պարապ միջոցի մը մէջ, որ նոր համաստեղութեան մը զաղափարը կը կրէր յինքեան: Նախագոյն բան զայս, Ամերիկեան դրօշն էր Մ'իսցեալ կոչուած դրօշը, որ կը կրէր երկու միացեալ խաչեր:

Դրօշին աստղերը առնուած էին համաստեղութենէ մը, ոյր անուն կը նշանակէր ներդաշնակութիւն: Պարապ միջոցին կապոյտ գոյնը առնուած էր Սկուտիացի տեսակ մը վանականներէ, նոյնպէս ցուցնելով ուխտը և միութիւնը Մ'իսցեալ Նահանգներու՝ Անգղիական հարըստահարութեան դէմ և պատահաբար պարունակելով իւր մէջ արձնութիւն, յարատեւութիւն և արգարութիւն: Աստղերը դրուած էին շրջանակի մը մէջ, ցուցնելով Մ'իսթեան մշտատեւութիւնը, զի շրջանակը յաւիտենականութեան նշանակ է: Թէ աստղեր և թէ շերտեր կը ցուցնէին նահանգաց թիւը և խրեանց հպատակութիւն՝ Մ'իսթեան: Իւր ամբողջութիւն խառնուրդ մ'էր նախկին դրօշերու, այսինքն բանակին կարմիր և ծովային սպիտակ դրօշին: Կարմիր գոյնը, որ Հռովմէական հին օրերու մէջ արհամարհանաց նշան մ'էր, յայտ կ'առնոր բաջութիւն և սպիտակն՝ անմեղութիւն:

Յամին 1794 Յունուար 13, Ազգային Ժողովոյ մի վճռով դրօշը փոխուեցաւ տասն և հինգ շերտերու և տասն և հինգ աստղերու: 1817 Ապրիլ 4ին Ազգային Ժողովը փոխեց կրկին դրօշը վերածելով շերտերը տասներեքի և աստղերը տասն և հինգի, զի իւրաքանչիւր նոր նահանգի համար մի շերտ աւելցնելն դրօշն խիստ տձեւ պիտի ընէր: Ամեն տարի Յուլիս 4ին նոր աստղ մը կ'աւելցուի այս դրօշի վրայ, առանց փոխութիւն մ'ընելու շերտերու նկատմամբ, եթէ նոր նահանգ մ'աւելցուի նահանգաց Թուոյն վրայ:

Հոս կը վերջանայ Ամերիկեան դրօշի սոյն հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւն, զոր Ամերիկեան հրատարակութեանց հետեւողութեամբ կը ներկայեմընթերցողաց:

Հ. Յ. Գ.

Շ Ի Թ Ք

Աստուծոյ Խօսքը ճրագ է Հաւատացեալին ոտիցը և լոյս անոր շաւիղներուն. բայց անկէ զուրկ եղողը խաւարի մէջ է:

— Երբ Հոգւոյն Սրբոյ զօրութեամբն մեղաւորի մը միտքը, (Հոգիին աչքը) կ'բացուի տեսնելու իւր կործանեալ վիճակն և ինչ ընեմ որ փրկուիմ կ'աղաղակէ, յայնժամ Աւետարանը ի Քրիստոս կ'աւաջնորդէ զնա փրկութիւն և ճշմարիտ խաղաղութիւն զտանելու համար:

— Մարդ մը մինչեւ որ մեղքին տարապայման չտրութիւնը չ'ճանչնայ և արդարանալու համար իւր դործոցը ապաւինելը չ'մերժէ, չ'կրնար վայելիլ աւետարանական ուրախութիւն. քանզի բարի գործք արդիւնք են հաւատոյ, ոչ թէ պայմանք արդարանալոյ:

— Երբ մէկու մը սրտին մէջ շնորհք կ'թաղաւորէ, նա կ'խոնարհի բոլոր փառքը Աստուծոյ տալու, զի ուրիշներէն իւր ունեցած տարբերութիւնը Անոր շնորհաց գործն ըլլալը կ'զգայ:

— Շնորհալի սրտի մը նշաններէն մին է, միշտ երկիւղի մէջ ըլլալ որ չ'ըլլայ թէ փորձութենէ յաղթուելով մեղքի մէջ իյնայ:

— Ճշմարտութիւնը ընդունելով Սրբոյ շաղկն հետեւողներու մէջ չ'կայ մէկը որ ճամբուն վերայ ամթէն յարձակում չ'կրէ:

Ի Բերա

ՅՈՒՍԷՓ Յ. ԳՕՆԲ ՊԵՅ

ԱՅԼԵԻԱՅԼԲ

ՄՈՑԱՐԹԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ. — Աշխարհահաշակ երաժիշտը, Մոցարթ, յոյժաղքատ էր եւ մեռած պահուն 500 ոսկւոյ չափ պարտք ունէր, հետեւապէս անկարող էր գերեզմանատան մէջ մոտնաւոր վայր մ'ունենալու: Եւ թէ եւ նորա անուան համար բազմաթիւ յիշատակարաններ կառուցուած են, ոչ ոք գիտէ թէ ուր են իւր մարմնոյն մնացորդները, վասն զի նա մուրացիկներու հասարակաց գերեզմանին մէջ նետուած էր:

ԵՆՈՒՆԴՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՀԻՐՈՒ ԹԻՒՆԸ. — Ըստ վերջին եւ հաւանօրէն ճշգրիտ տեղեկութեանց իւրաքանչիւր բոլէ աշխարհիս վրայ 67 անձեր կը մեռնին: Հաշուելով կը գտնենք թէ օրը 96,480 եւ տարին 35,215,000 անհատներ կը չուեն աշխարհէս: Հետեւապէս Անգղիոյ բնակչաց ամբողջ թուոյն չափ մարդիկ կը մեռնին ամէն տարի: Կը կարծուի թէ իւրաքանչիւր բոլէ 70 ծնունդ կը պատահի:

ՍԽԱԼ ԴՍՏՈՂՈՒԹԻՒՆ. — Յրանաացի հեղինակ մը ներկայացուցիչ հաստատութեանց օգտակարութիւնը բացատրելու համար կը յիշէ իբր փաստ սա իրողութիւնը թէ երբ Անգղիական իորհրդարանը կը գումարուի ոճիրներու թիւը խիստ կը նուազի, բայց երբ իորհրդարանի նստաշրջանը կը դադրի՝ լրագրաց մէջ սոսկալի ոճիրներու մեծ թիւ մը ամէն օր կը հրատարակուի: Անգղիական լրագիր մը կը ստատախանէ թէ խեղճ Յրանաացին պարտ էր գիտնալ թէ իորհրդարանին գումարման ժամանակ լըրագրաց մէջ անոր ատենագրութիւնները հրատարակուելով, տեղ չը մնար այդպիսի ոճիրներու նկարագրութեան համար:

ՄԱՐԿԱՅԻՆ ՈՒՂԵՂԸ. — Նորագոյն քննութիւններէ կը հետեւի թէ մարդկային ցեղերու մէջ ուղեղի ծանրութիւնը կը զանազանի: Անգղիական լրագիր մը կըսէ թէ Սկովտիացին ունի 50 ունկի ուղեղ, Գերմանացին՝ 49.6 Անգլիացին՝ 49.5 Ֆրանսացին՝ 47.9, Զուլուցին՝ 47.5, Զինացին՝ 47.2, Իտալացին՝ 46.9, Հնդկիկը՝ 45.1, Զինկեանէն՝ 44.8, Եսքիմացին՝

45.9 ունկի: Տարակոյս չըկայ թէ այս թիւեր կը ներկայեն տարբեր ազգերու անհատից ուղեղներու ծանրութեան միջին թիւը: Հայոց կամ Թուրքիոյ այլ ազգաց ուղեղներու ծանրութիւնը յիշուած չէ: Բոլոր ցեղերուն մէջ, արանց ուղեղը 10 առ հարիւր աւելի ծանր է քան կանանցը: Երկու սեւերու մէջ եւս ուղեղը կ'աճի մինչ քառասուն տարի, կայուն կը մնայ քառասունի եւ յիսունի միջեւ, եւ յիսունէն վերջ ամէն տարի ունկի մը կը կորսնցնէ իւր ծանրութենէն: Կապիկներու ամենէն զարգացեալ տեսակին ուղեղի ծանրութիւնն է 16 ունկի: Գոնուեցան ապուշներ, որոց ուղեղը կը կըսէր 22 1/2, 19 1/2, 15 եւ մինչեւ իսկ 13 ունկի:

ԻՍԼԱՄԱՑ ՄԱՐԿԱՐԷԻՆ ԶԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԳԻՒՏԸ. — Կը ծանուցուի թէ յոյժ հետաքրքրաշարժ գիւտ մ'եղած է մասնագէտներու կողմանէ, որք կը քննեն այժմ Եգիպտոսի մէջ գտնուած բաբիլոնի հաւաքածոյն: Մեծ-Դուքս Րէյնըր գնած է այդ հաւաքածոյ եւ մասնագէտք կը յայտարարեն թէ Մարգարէին ձեռագիր նամակները գտնուած են ատոնց մէջ:

ՕՁԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ. — Կուսապաշտութեան այս ձեւը տիրած է, թերեւս առանց բացառութեան, աշխարհի ամէն մասանց մէջ: Ամենէն վայրերի եւ նոյն իսկ ամենէն կրթեալ ցեղերու մէջ եղած է ժամանակ մը յորումի գործ գրուած է այս սովորութիւն: Ոմանք կը նկատեն զայն իբր բարի Աստուած մը, իսկ այլք իբր չար: Եգիպտոսի, Յունաստանի եւ Հռովմի վաղեմի կրօնական արարողութեանց մէջ կը նշմարենք օձապաշտութիւն: Ի Բրիտանիա վաղեմի բնիկներ մեծ յարգանք կը նայէին օձին վրայ եւ Տրուիտ անուանեալ քուրմերու պէտք ունէր յուռութ մը որ կը կոչուէր օձի հաւկիթ, եւ բոլոր իւրեանց կուտունները շինուած էին օձի ձեւով: Մի քանի ճանապարհորդներ կը հաստատեն թէ Հիւսիսային սառուցեալ երկիրներէ ոմանց մէջ տեսած են օձի պատկերներ, որք մեծ ականածութեամբ կը պաշտուին տեղացիներէ:

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

Հանգուցեալ Վիլհէլմ Կայսեր յուղարկաւորութեան հանդէսը տեղի ունեցաւ նախընթաց Ուրբաթ օր: Զարմանալի զուգադիպութիւն մը կը տեսնուի աստ, Վիլհէլմ Կայսր սովոր էր իւր սիրելի մօր, Լուիզ թագուհւոյն մահուան յիշատակը պահել ամեն տարի Մարտ 10 ին այցելով ի Շարլոթէնպուրկ նորա գերեզմանին: Ահա այս տարի օր մը առաջ իր անկեղծան մարմինը կը տարուի անդ: Հեռագիրք ծանուցին թէ հակառակ օգին սատարիկ ցրտութեան երկրին ամեն կողմերէն բիւրաւորներ գացած էին տեսնելու սոյն տխուր իսկ մեծահանդէս արարողութիւն:

Հանգուցեալ Կայսեր մարմինը գրեթէ չարաթէ մը ի վեր ի տես հասարակութեան դրուած էր Մայր եկեղեցւոյն մէջ, ուր նոյն օր յետ կրօնային արարողութեան մեծահանդէս թափօրով մը փոխադրեցաւ ի կայսերական դամբարան որ ի Շարլոթէնպուրկ: Անդ դամբարանին առջեւ համառօտ պաշտօն մը կատարուելով վերջին օրհնութիւնը տրուելէն վերջը, թնթանօղներու արձակմամբ ծանուցուեցաւ իրողութիւնն: Յրետերիք Կայսրն որ մինչեւ այն ատեն իւր պատուհանին առջեւ տրտմագին կեցած կը գիտէր, քանզի բժիշկը խտուի արգիլած էին զնորին վեհափառութիւն յուղարկաւորութեան թափօրին մասնակցելէ, ներս քաշուեցաւ: Հանգուցեալ Կայսեր մարմինը ի գերեզման ամփոփելէ առաջ, երկու շաբաթ ալիսի մնայ ի տես հասարակաց:

Վիլհէլմ Կայսր իւր վերջին շունչը աւանդած պահուն, Գերմանիոյ ամենէն երեւելի արձանագործն նոյնպէս եւ պատկերահանն կանչուած էին նորա արձանն եւ պատկերն պատրաստելու այն վիճակին մէջ, ինչպէս իւր բնաւորութեան ամենէն աւելի ուշադրաւ եղող երեւոյթներն արդէն արձանագրեալ էին իւր հըպատակաց սրտին եւ մտացը մէջ:

Վիլհէլմ Կայսր յետին աստիճան պար-

զասէր անձնաւորութիւն մ'էր: Իւր ամենօրեայ սենեակը գրեթէ աղքատին երեւոյթ մ'ունէր կ'ըսուի: Իւր անկողինը կը բաղկանար խոտէ եւ երկաթեայ մահճակալէ մը: Իւր առանձին ճաշեր խիստ պարզ եւ խնայողական էին, եւ իւր օրերը կանցնէին լարուած ժամացոյցի մը նման կանոնաւորութեամբ:

Նաեւ Վիլհէլմ Կայսր բարեպաշտ եւ երկրւաժ անձնաւորութիւն մ'էր, եւ գործքով կապացուցանէր թէ բարեպաշտութիւն եւ քաղաքականութիւն կարծուածէն աւելի սերտիւ միմեանց կապուած են:

Պիլմարք իշխան իւր մէկ բարեկամին ի վաղուց ըսած է թէ՝ « անկարելի է երեւակայել աւելի գեղեցիկ, աւելի ազնիւ, աւելի սիրելի, աւելի բարեգործ անձնաւորութիւն մը, իշխանի մը ամեն բարձր ձիրքերովը եւ մարդու մը ամեն առաքինութեամբ օժտեալ: »

Յրետերիք Կայսեր ապաքինման փոքր նշաններն իսկ մեծ միտքարութիւն կը լինին, համայն Գերմանիոյ: Նոր կայսրն եւս օժտեալ է իւր հանգուցեալ հօր ամենայն բարեմասնութեամբ: Եւ իւր հպատակ ժողովուրդն այժմ իրաւամբ կաղօթէ առ ամենաբարձրեալն Աստուած, որպէս զի նորա կեանքն խնայուի ի բարօրութիւն իւր հայրենեաց:

— Յրետերիք Կայսր փափաքելով որ գահաժառանգ իշխանն իրազեկ լինի Պետութեան գործոց, ունենալով անոնց մէջ անմիջական մասնակցութիւն՝ յատուկ հրովարտակաւ մը արտօնութիւն տուաւ Ն. Բարձրութեան որպէս զի յանուն Կայսեր ստորագրութիւն գնէ, բայց առանց ամեն պարագայի մէջ ստիպուած ըլլալու:

ԳԱՂԻԱ: Հանրապետութեան Նախագահ Մ. Քառնօի հայրն, Մ. Իբօլիդ Քառնօ, մեռաւ ըստ Լատ. ամսոյս 16ին, ի հասակի 88 ամաց: Սա՛ յկեանս անդամ անուանուած էր ծերակոյտին եւ նորա անդամոց երկցագոյնն էր:

— Զօրավար վառնէ՛ Բլէրմօն Ֆէրրա-

նէի 13^{րդ} զօրաբանակին ընդհանուր հրամանատար անուանեցաւ փոխանակ Պուլանժէ զօրավարին որ սլաշտօնէն զրկուելով դադրեցաւ զինուորական ծառայութենէ: Պուլանժէ զօրավար ամբաստանուեցաւ իբրեւ զինուորական կարգապահութեան ղէմ գործող մէկը, եւ այս օրինակ յանցանքի մը պատրուակաւ պատերազմական գործոց նախարարն, պատրաստեց տեղեկագիր մը յորում կը հաստատէր թէ՝ զօրավար Պուլանժէ հակառակ իրեն տրուած բացորոշ հրամաններու երեք անգամ փարիզ գնացեր է առանց արտօնութեան, եւ ի նկատ առնելով կարգապահութեան հակառակ նմանօրինակ թերութեանց ծանրութիւնն եւս՝ առաջարկեց Հանրապետութեան Նախագահին որ զայն պաշտօնազուրկ ընելով դադրեցնէ զինուորական գործօն ծառայութենէ: Նախագահ Մ. Բառնօ վաւերացուց յիշեալ առաջարկին, եւ մինչեւ իսկ հեռագիրն ծանոյց անցեալ Դշ. օր թէ ի զգառութիւն զօրավարին ի գործ պիտի դրուին ուրիշ տնօրէնութիւնք եւս զորս նախարարապետ Մ. Դիուառ պիտի ծանուցանէ խորհրդարանին:

Պուլանժէ զօրավար Քլէրմօն Ֆէրրանէէն, 13^{րդ} զօրաբանակի կեդրոնավայրէն, նամակաւ մը ըսաւ պատերազմական նախարարին, թէ ինքը փարիզ գնաց միայն իւր հիւանդ կինը տեսնելու համար, եւ կը կարծէ թէ, այս իրողութեան համար չէ որ կը հարուածի, այլ փետր. 28ի երեսփոխանական ընտրութեանց արգիւնքին համար՝ որ այդ մասին ինքը տեղեկութիւն չունի բնաւ եւ օտար մնացած է այն չարժմանց: Ի՞նչ էր այն չարժում: Պուլանժէ զօրավար այն ընտրութեան մէջ զոր կը յիշէ եւ որ մասնակի ընտրութիւն մ'էր, 54 — 55,000 քուէ ստացաւ որ իբրեւ զօրավար չէր կրնար երբեք խորհրդարանի անդամ լինել: Ժողովրդական այս ցոյց գէշ նշան մ'էր յայն Հանրապետական կառավարութեան, զի կասկած չուտար թէ այնքան Գաղիացոց առանց պատրաստութեան Պու-

լանժէի կողմնակից տեսնուին կրնայ նշան մը լինել ապագային մէջ Հանրապետութիւնը նմա յանձնելու եւ զինուորական դիկտատորութեան մը հաստատմամբ քայքայելու ներկայ կառավարական ձեւն, ինչպէս որ եղաւ Լուի Նաբոլէոնի նախագահութեան օրովն:

Միւս կողմէ յետ յիշեալ կարգապահիկ տնօրինութեանց կազմուեցաւ բողոքող մասնախումբ մը որ կը հրաւիրէր ընտրողներն քանի մը գաւառաց՝ յորս երեսփոխանական մասնակի ընտրութիւնք ի մօտոյ պիտի կատարուէին, քուէ տալ Պուլանժէ զօրավարին « այր անունը » կըսեն, « կը նշանակէ ոչ թէ դիկտատորութիւն, այլ ժողովրդային բարենորոգմունք ի ներքուստ եւ արժանապատուութիւն արտաքուստ »: Յետ երեսփոխանական ժողովոյ քուէարկութեան թէեւ հրաժարեցաւ բողոքող մասնախումբն եւ հրաւիրեց ընտրողները որ ետ կենան Պուլանժէի քուէ տալէ, բայց այս Դշ. օր հեռագիրն ծանոյց թէ միակ գաւառի մը մէջ նորէն 45,000 քուէ ստացած է:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նախորդ Խորհրդային փոխարինողի եւ Վեհ. Սուլթանի պատուակալ թիկնապահ Հասան փաշա, որ ժամանակէ մը ի վեր հիւանդ էր, մեռաւ անցեալ Դշ. գիշեր:

Վախճանելոյն վերջին կամաց համաձայն եւ ըստ փափաքանաց իւր հօր եւ ընտանեաց, մարմինը յեգիպտոս փոխադրուելու համար՝ Պոյաճը գիւղի ծովեզերեայ ապարանքէն Շբ. երեկոյ իւլէմայից աղօթքներով մասնաւոր շողեմակոյկ մը դրուելով փոխադրեցաւ արքունի Ֆեյլալիս շողեմաւն որ բայց կը կենար Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ, եւ հետեւեալ օրն յետ միջօրէի մեկնեցաւ Սլղեքսանդրիա կիսամբարձ դրօշիւ:

Նոյն շողեմաւով մեկնեցան նաեւ վախճանելոյն ընտանիքն եւ Վեհ. Սուլթանի կողմէ Ֆէրիք Բագիւլ փաշա, քանի մը թիկնապահք եւ երկու իւլամայք:

— Գաղիական Մշտաժըրի ընկերութեան Տօնա շոգենաւն անցեալ եչ. երեկոյ Պոլսոյ նաւահանգիստէն ի Մարսիլիա մեկնած պահուն, Գըզ-Գուլէսիի մօտ խարսխեալ Անգղիական Ներիսա շոգենաւուն բաղխելով սկսաւ գլխու կողմէն ջուր տունուլ, եւ քիչ ժամանակի մէջ ջուրը բարձրացաւ ամենայն արագութեամբ։ Նաւապետը իսկոյն շոգենաւն ուղղեց դէպ ի ծանծաղն ուր աւազի վրայ նստեցուց։ Ուղեւորք կրցան կեանքերնին ազատել եւ ցամաք փոխադրեցան նաւահանգստի վարչութեան կողմէ շրկուած շոգենաւաներով եւ մակուկներով։

Տօնա շոգենաւն այժմ Հարէմ խնկէլէսիի մօտ խրեալ եզերքը ջուրէն գրեթէ կէս կանգուն վեր կեցած ըլլալով ազատութեանը համար աշխատութիւնք փութով կը կատարուին։

— Ասիոյ երկաթուղեաց շինութեան մենաշնորհը Ֆէրիք Նէճիպ փաշայի յանձնուած ըլլալը որ ծանուցինք անցեալ թուով, վեհ. Սուլթանին մատուցուած ծրագրոյ մը համաձայն՝ պիտի սկսի Մուտանիայէ եւ Պրուսայէ, Իյնէկէօլէ, Աֆիօն Գարահիսարէ ու Գոնեայի էրէյլիէ անցնելով՝ Ատանա եւ անտի մինչեւ Իսկէնտէրուէի ծովածոցին մէջ գտնուած Եւմուրթալըք կոչուած տեղը պիտի երկարի։

Այս գլխի երկու ճիւղ պիտի ունենայ, առաջինն իսկէնտէրուէի շինուած գետի երկայնութեամբ ու Մարաշի մօտէն Այնթապ եւ անտի մինչեւ Հալէպ. իսկ երկրորդը Գոնեայի էրէյլիէն սկսելով Նիկոն, Կեսարիա եւ անտի մինչեւ Սեւաստիա։

Ա Ձ Դ

Բիւթանիոյ Նահանգային ժողովն, ըստ իւր Գործադիր ժողովոյ վերջին նիստի որոշման, պիտի գումարի ի Կոստանդնուպոլիս ըստ Լատ. Մայիս 11, Ուրբաթ առաւօտ։

Կը հրաւիրուին Արթ. Հովիւք եւ Նուիրակը Եկեղեցեաց, ձեռնադրեալ Աւետարանիչք եւ արտօնացեալ Քարոզիչք,

որք եւն օրինաւոր անդամ Նահանգային ժողովոյ։

Ժողովը պիտի սկսի ճիշդ ծանուցեալ ժամանակին, եւ պիտի տեւէ ութ օր մինչեւ յաջորդ Շաբաթ։

Ուստի կը խնդրուի բոլոր Պատուարժան Պաշտօնեայներէ եւ Նուիրակներէ որ ջանան ներկայ գտնուիլ որոշեալ ժամանակին։

Այս առթիւ կը յիշեցնեմք Նահանգային ժողովոյ հետեւեալ որոշումն. «Միութեան տեղեկագրաց մէջ յատուկ տեղ տրուի Երիտասարդաց վիճակին. եւ Միութեան Պաշտօնեայք որոշեալ ժամանակներ յատուկ քարոզներ խօսին Երիտասարդաց համար, եւ ի մասնաւորի աղօթք ընեն անոնց համար։ Ըստ սոյն որոշման Կ. Պոլսոյ Աւետ. Պաշտօնէից ժողովը յարմար դատեց յատուկ քարոզ խօսիլ Երիտասարդաց համար մայրաքաղաքիս ամեն բեմերէն ըստ Լատ. Ապրիլ 1, Կիւրակէ օրն։

Կը յուսանք որ Միութեան սահմանին մէջ գտնուող Պատուարժան Պաշտօնեայք պիտի յիշեն Նահանգային ժողովոյ սոյն որոշումը։

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

Բիւթ. Նահանգ. ժողովոյ

Ա. Կ. ԱՍՏՈՒՐԵԱՆ

Կ. Պոլիս, 20 Մարտ 1888.

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ժ. ՕՆԷ

ԿԱՐԱՊԻԵՐԳԸ

Թարգմանեց Մ. Մ.

Գին 5 դրուշ

Կը գտնուի գրավաճառաց քով, կեդրոնատեղին է Պէրպլէրեան տպարան։

Տէր եւ Խմբագիր

Լ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻԹԻԻՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՆՏԱՆԵԱՆ

(ԱՐԱՄԵԱՆ)

Չագազեքլար Յակոբեան խան, Թիւ 13: